Állománynév: aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf

Irodalom: Tankönyv: R. J. Smith & R. C. Dorf, "Circuits, Devices and Systems," Wiley,

(5th Edition), pp. 340-349, 364-375, 590-599, 612-645.

Előadó jegyzetei: http://users.itk.ppke.hu/~kolumban/aramkorok/

6. NEMLINEÁRIS ESZKÖZÖK: DIÓDA, BIPOLÁRIS TRANZISZTOR ÉS MOSFET TRANZISZTOROK

Nemlineáris rendszerek:

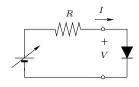
- Néhány egyszerű esettől eltekintve zárt alakú megoldás nem létezik, általában csak numerikus vagy grafikus megoldás található
- Unicitás tétele nem igaz, különböző kezdeti feltételekhez sokszor más megoldás tartozik (pl. hiszterézis, káosz)
- Szuperpozició tétele nem alkalmazható
- Impedanciamódszer nem alkalmazható, átviteli függvények nem generálhatók
- Nemlineáris rendszerek nem konzervatívok a gerjesztő frekvenciákra nézve

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 1. oldal

VALÓSÁGOS ESZKÖZÖK TIPIKUS KARAKTERISZTIKÁI

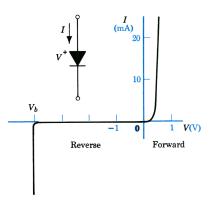
(a) A félvezető dióda feszültség-áram karakterisztikája

$$I = I_S \left(e^{\frac{V}{\eta V_T}} - 1 \right)$$

ahol szobahőmérsékleten

$$V_T = \frac{kT}{e} = 25 \text{ mV}$$

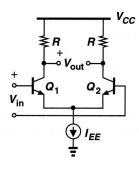
KOLUMBÁN Géza - Információs Technológiai Kar

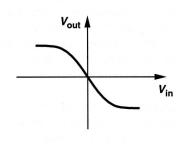
aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 2. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramköröl

(b) Tranzisztoros differenciál erősítő átviteli karakterisztikája

$$V_{out} = -\alpha RI_{EE}\tanh\underbrace{\left(\frac{V_{in}}{2V_{T}}\right)}_{V_{in}} \approx C_{1}V_{in} + C_{2}V_{in}^{2} + C_{3}V_{in}^{3} \text{ ahol } C_{1} \text{ \'es } C_{2} > 0, \text{ de } C_{3} < 0$$

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

A rossz hír:

- Minden fizikai rendszer nemlineáris, tipikusan előbb-utóbb telítésbe megy
- Zárt alakú tervezési módszerek csak lineáris rendszerekre léteznek, azok használatának feltétele a nemlineáris rendszer linearizálása
- Mit lehet tenni?

Modellek és megoldások

- Nagyjelű analízis
 - Grafikus és numerikus megoldások
 Nem linearizálás, tehát a lineáris rendszerekre kidolgozott módszerek nem alkalmazhatók
- Törtvonalas közelítés large-signal model
 Matematikai háttér: Nemlineáris karakterisztikát szakaszonként lineárissal közelítjük
- Kisjelű modell small-signal model
 - Linearizálás az adott munkapontban
 - Matematikai háttér: Taylor soros közelítés

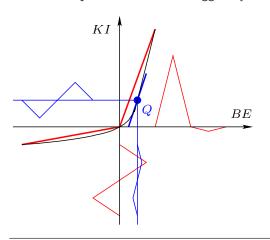
Linearizálás: 1. Nagyjelű modell

2. Kisjelű modell

GERJESZTÉSEK

A nemlineáris eszköz karakterisztikáját kétféle módon linearizálhatjuk

Cél: Linerizáljuk a fekete átviteli függvénnyel megadott nemlineáris eszközt

• Piros: Nagyjelű modell (törtvonalas közelítés)

Kék: Kisielű modell a Q munkapontbeli linearizálás

KOLUMBÁN Géza - Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 5. oldal

NEMLIN ÁRAMKÖR LTI ÁRAMKÖRÖK

Analóg rendszerek analízisének mérnöki módszere (teljes kép)

1. Matematikai modell: Differenciál

2. Impedancia módszer bevezetése

- Diff. egy. helyett algebrai egyenlet
- Átviteli függvények
- 3. Impedancia módszer csak akkor használható, ha korlátozzuk a gerjesztéseket a komplex exponenciálisok osztályára
- 1. Tetszőleges gerjesztés 2. Lineáris rendszer => szuperpozició
- 3. Szinuszos bázis függvények:
 - Fourier sor
 - Fourier transzformáció

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 6. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

A linearizált helyettesítő kép, ami egy LTI áramkör, analízise

Linearizált helyettesítő kép = LTI Áramkör ⇒		Egyszerűsített áramkör
Időtartomány		Transzformált tartomány
+		\
Lineáris rendszer		Transzformált rendszer
		Impedancia koncepció
Differenciál egyenlet	\Rightarrow	Algebrai egyenlet
	Transzformáció	
	Matematikus	
+		↓
Diff. egy. megoldása		Algebrai módszerek
+		↓ ↓
Válaszjel	←	Megoldás a transzformált
	Inverz transzformáció	tartományban

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

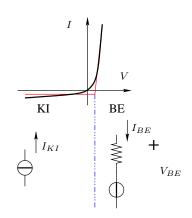
ELEKTRONIKÁBAN HASZNÁLT. LINEÁRIS HELYETTESÍTŐ KÉPET (AZAZ ZÁRT ALAKÚ MEGOLDÁST ADÓ) MÓDSZEREK

I. Nagyjelű modell: A nemlineáris karakterisztika törtvonalas közelítése

- 1. A nemlineáris eszköz karakterisztikáját törtvonalasan közelítjük
- 2. Különböző, de lineáris modelleket rendelünk az egyes tartományokhoz
- 3. Meghatározzuk, vagy feltételezést teszünk a nemlineáris eszköz működési tartományára
- 4. Egy tartományon belül az eszközt lineárisnak tekintjük

Megjegyzések:

- Nehézséget a működési tartomány meghatározása jelenti (próbálkozás)
- Tipikus alkalmazás: Munkapont meghatározása, kapcsolóüzemű és logikai áramkörök

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 8. oldal

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 7. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

II. Kisjelű közelítés, azaz munkaponti linearizálás módszere

• Matematikai háttér: Taylor vagy hatványsoros közelítés

$$\underbrace{\frac{f(Q+\Delta x)-f(Q)}{\Delta y}}_{\Delta y} = \frac{1}{1!} \frac{df}{dx} \bigg|_{x=Q} \Delta x + \underbrace{\frac{1}{2!} \frac{d^2 f}{dx^2} \bigg|_{x=Q} \Delta x^2 + \dots + \frac{1}{n!} \frac{d^n f}{dx^n} \bigg|_{x=Q} \Delta x^n + \dots}_{maradéktag}$$

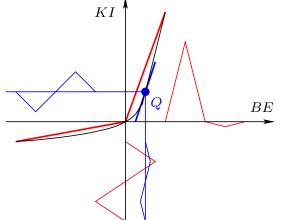
- Eredmény: A perturbácókra a Q munkapontban érvényes kisjelű modell (pirossal jelölve)
- Mivel a kisjelű modell lineáris, a kisjelű modellt tartalmazó rendszer is lineáris, azaz rá a lineáris rendszerekre kidolgozott módszerek alkalmazhatók
- Vedd észre, a kisjelű modell csak a perturbációkra érvényes!!!
- Kisjelű modell tipikus alkalmazása: Kisjelű erősítők (small-signal amplifier)

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 9. oldal

KI

Az alkalmazandó modell típusát a bemeneti jel nagysága határozza meg

Jelmagyarázat:

- Fekete: Eszköz nemlineáris karakterisztikája
- Piros: Nagyjelű modell. törtvonalas közelítés
- Kék: Kisjelű modell, a Q munkapontbeli linearizálás

KOLUMBÁN Géza - Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 10. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramköröl

A lineáris közelítő modellekre érvényes megjegyzések:

Törtvonalas közelítés (nagyjelű modell):

- Durva közelítés (nagy hiba)
- Nagy kivezérlés estén is alkalmazható
- Leginkább a munkapont meghatározására használják
- Az eszközparaméterekben mért nagy szórás miatt a durva közelítés által okozott hiba nem érdekes. A munkapontot egyéb módszerekkel stabilizáljuk

Munkaponti linearizálás (kisjelű modell):

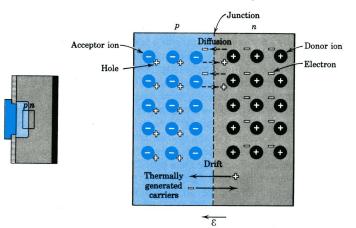
- Csak az adott munkapont szűk környezetében érvényes
- Kis kivezérlés esetén alkalmazható
- Az adott munkapontban pontos modellt biztosít
- Csak a perturbációkra igaz
- A DC munkapontot és az AC feldolgozandó jelet csatoló kondenzátorokkal választjuk szét

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

6.1 A FÉLVEZETŐ DIÓDA

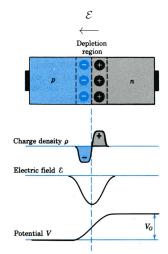
A dióda keresztmetszete

A kiürített réteg kialakulása

Kettősréteg és potenciálgát a szakadással lezárt diódában

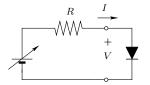
- Külső záró feszültség alkalmazása (Záró irányú előfeszítés):
 - Szélesíti a kiürített réteget és megnöveli a potenciálgátat
 - Exponenciálisan csökken annak a valószinűsége, hogy egy töltéshordozó átjut a potenciálgáton
- Külső nyitó feszültség alkalmazása (Nyitó irányú előfeszítés):
 - Keskenyíti a kiürített réteget és lecsökkenti a potenciálgátat
 - Exponenciálisan nő annak a valószinűsége, hogy egy töltéshordozó átjut a potenciálgáton

KOLUMBÁN Géza - Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 13. oldal

A dióda karakterisztikája és kapcsolási rajzban használt szimbóluma

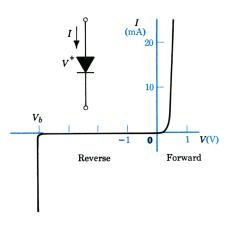

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

$$I = I_S \left(e^{rac{V}{V_T}} - 1
ight)$$
 ahol $V_T pprox 25 \; {
m mV}$

Megjegyzések

- Feszültségforrást tilos nyitó irányban előfeszített pn átmenettel párhuzamosan kapcsolni

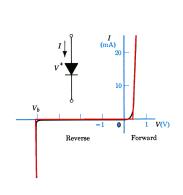
KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 14. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

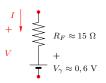
Dióda törtvonalas nagyjelű modelljének származtatása

Nyitó irányú előfeszítés Feltétel: I>0 $V_F=V_{\gamma}+I_FR_F \\ \approx 0,7 \text{ V}$

Záró irányú előfeszítés Feltétel: I < 0 és $V_b < V < 0$

Letörési tartomány Feltétel: I < 0 és $V < V_b$

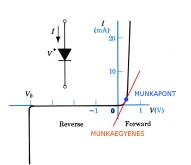

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

Dióda kisjelű modelljének származtatása

Dióda egyenlete

$$I = I_S \left(e^{\dfrac{V}{V_T}} - 1 \right) \text{ ahol } V_T \approx 25 \text{ mV}$$

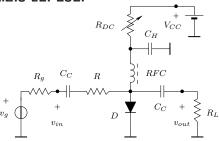
A dióda dinamikus vezetése (azaz a Taylor sor lineáris tagja az adott $I_{\cal Q}$ munkapontban)

$$\begin{split} g_d = & \frac{dI}{dV} \mid_{V_Q} = \frac{d}{dV} I_S \left(e^{\frac{V}{V_T}} - 1 \right) \mid_{V_Q} \\ = & \frac{1}{V_T} I_S e^{\frac{V_Q}{V_T}} = \frac{I_Q + I_S}{V_T} \approx \frac{I_Q}{V_T} \end{split}$$

A dióda dinamikus ellenállása, azaz kisjelű modellje

$$\begin{split} r_d = & \frac{1}{g_d} = \frac{v}{i} = \frac{V_T}{I_Q} = \frac{25}{I_Q^{[mA]}} \quad [\Omega] \\ & 0 \quad T = 25^{\circ} \text{C} \end{split} \qquad \begin{matrix} i \\ v \\ \end{matrix} \qquad \begin{matrix} \\ \\ v \end{matrix}$$

A KISJELŰ ANALÍZIS LÉPÉSEI

- A nemlineáris eszköz munkapontjának kiválasztása ill. meghatározása Nemlineáris, állandósult állapotú DC analízis
- II. A nemlineáris eszköz adott munkaponthoz tartozó kisjelű modelljének, és a kisjelű modell (helyettesítő kép) paramétereinek meghatározása
- III. Az áramkör kisjelű modelljének (helyettesítő képének) és a jelúti paraméterek meghatározása Lineáris AC analízis

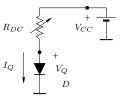
Hidegítések és szűrések, csatoló kondenzátorok

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 17. oldal

I. A dióda munkapontjának meghatározása

- Nemlineáris, állandósult állapotú DC analízis
- Kondenzátorok szakadással helyettesítendők
- Induktivitások rövidzárral helyettesítendők

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 18. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

II. A dióda adott munkaponthoz tartozó kisjelű modelljének, és a kisjelű modell paramétereinek meghatározása

A dióda dinamikus ellenállása a munkaponti áram függvénye

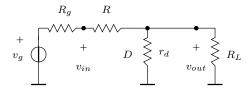
$$r_d = \frac{v}{i} = \frac{V_T}{I_Q} = \frac{25}{I_Q^{[mA]}} \quad [\Omega]$$

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörö

III. A kisjelű modell és a jelúti paraméterek meghatározása

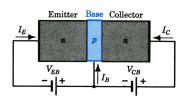
- Lineáris AC analízis
- Hidegítő és csatoló kondenzátorok rövidzárként viselkednek az üzemi frekvencián
- Fojtó tekercsek szakadásként viselkednek az üzemi frekvencián

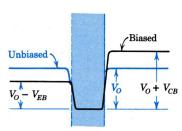
Többségi és kisebbségi töltéshordozók mozgása egy npn transzisztorban

6.2 A (BIPOLÁRIS RÉTEG-)TRANZISZTOR (BJT)

BJT emitter és bázisrétegeinek előfeszítése

Potenciáleloszlás a BJT-ban

Tranzisztor előfeszítése a normál aktív tartományban: ullet EB átmenet: nyító irányú

ullet CB átmenet: záró irányú

Például egy npn tranzisztor esetén: \bullet $v_{EB} \approx -0,7 \text{ V}$ (azaz $v_{BE} = -v_{EB} \approx 0,7 \text{ V}$)

• $v_{CB} \geq 0 \text{ V}$

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 21. oldal

- i_B

Tranzisztorhatás: Rekombináció a bázisban igen kicsi, azaz $\alpha \approx 1$

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

Emitter

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 22. oldal

Collector

 αi_E

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

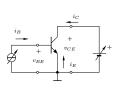
Egy npn típusú bipoláris tranzisztor karakterisztikái

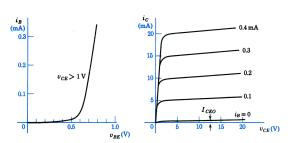
Bemeneti kar.

Kimeneti karakterisztika

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 23. oldal

A karakterisztikák felvétele

- • Mivel $i_B>0,$ a tranzisztor vezérléséhez teljesítmény szükséges
- ullet A pnp tranzisztor karakterisztikái teljesen megegyeznek a fenti be- és kimeneti karakterisztikával, de minden feszültség és áram -1-vel szorzandó
- Fizikai áramirányt az emittert azonosító nyíl iránya adja meg

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

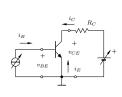
Elektronikai és biológiai áramkörök

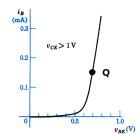
Egy npn típusú bipoláris tranzisztor üzemmódjai

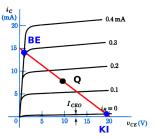
Bemeneti kar.

Kimeneti karakterisztika

A kapcsolási rajz

Erősítő üzemmód (Q)

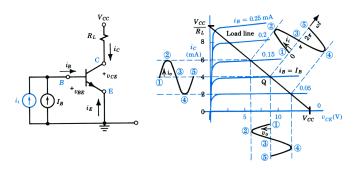
Normál, aktív: BE átmenet nyító, míg BC átmenet záró írányban van előfeszítve

Kapcsoló üzemmód (Kapcsoló és digitális áramkörök)
 Ugrás (BE) és (KI) pontok között

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 24. oldal

Az npn bipoláris transzisztor erősítő üzemmódjának grafikus analízise

Vedd észre, Thévenin ekvivalens

Ahol: • Q a munkapont helyét adja meg

• "Load line" a munkaegyenest jelenti

 $v_{CE} + i_C R_C = V_{CC}$ $i_C = -\frac{1}{R_C} v_{CE} + \frac{V_{CC}}{R_C}$

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 25. oldal

6.2(a) AZ npn FE TRANZISZTOROK MODELLJE

Erősítő üzemmód, azaz normál aktív tartomány:

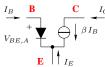
Feszültség és áram mérőírányok

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

 $I_{E} < 0$ $I_{B} > 0, I_{C} > 0$ $V_{BE,A} pprox 0, 7 \lor V_{CE} > 0, 5 \lor$

Nagyjelű modell

 $I_E+I_B+I_C=0$ $I_C=eta\,I_B~$ és $~V_{BE,A}pprox 0,7~ee$ eta~ a földelt emitteres áramerősítési tényező

Ahol: • Erősítőkben a tranzisztorokat normál aktív üzemmódba kell előfeszíteni

• Segítség az ellenőrzéshez: Az emitteren lévő nyíl a fizikai áramírányt mutatja

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 26. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

6.2(b) A pnp FE TRANZISZTOROK MODELLJE

Erősítő üzemmód, azaz normál aktív tartományban:

Feszültség és áram mérőírányok

$$\begin{split} I_E &> 0 \\ I_B &< 0, I_C < 0 \\ V_{BE,A} &\approx -0, 7 \; \lor \\ V_{CE} &< -0, 5 \; \lor \end{split}$$

Nagyjelű modell

$$I_{B} \xrightarrow{\mathbf{B}} \mathbf{C} I_{C}$$

$$V_{BE,A} \xrightarrow{+} I_{E}$$

$$I_E+I_B+I_C=0$$
 $I_C=eta\,I_B~$ és $~V_{BE,A}pprox -0,7\ ee$ $eta~$ a földelt emitteres áramerősítési tényező

Ahol: • Erősítőkben a tranzisztorokat normál aktív üzemmódba kell előfeszíteni

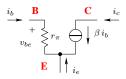
• Segítség az ellenőrzéshez: Az emitteren lévő nyíl a fizikai áramírányt mutatja

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

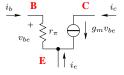
Elektronikai és biológiai áramkörök

6.2(c) Mindkét tranzisztorra érvényes kisjelű modellek:

Az $|I_E|$ bevezetésével a npn/pnp tranzisztorok kisjelű modelljei megegyeznek

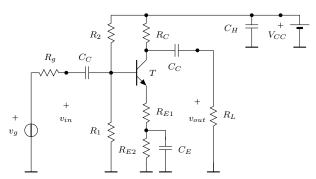
Áramvezérelt áramgenerátor

Feszültségvezérelt áramgenerátor

$$r_e=rac{V_T}{|I_E|}$$
 ahol $V_T=25$ mV $r_\pi=(eta+1)r_e$ $g_m=rac{1}{r_e}=rac{|I_E|}{V_T}pproxrac{|I_E|}{V_T}$

6.2(d) FE TRANZISZTOROS KISJELŰ ERŐSÍTŐ ANALÍZISE

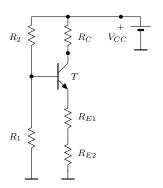
- A tranzisztor munkapontjának meghatározása Nemlineáris, állandósult állapotú DC analízis
- II. A tranzisztor adott munkaponthoz tartozó kisjelű modell paramétereinek meghatározása
- III. A kisjelű modell felrajzolása és a jelúti paraméterek kiszámítása Lineáris AC analízis

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 29. oldal

I. A tranzisztor munkapontjának meghatározása

- Nemlineáris, állandósult állapotú DC analízis
- Kondenzátorok szakadással ill. az induktivitások rövidzárral helyettesítendők

Rossz hír: A BJT munkapontja **érzékeny** a réteghőmérsékletre A tranzisztort helyettesíteni kell az FE nemlineáris transzisztor modellel

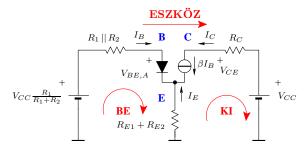
KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 30. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

Az npn tranzisztor FE nagyjelű modellje és a Thèvenin tétel alapján

Mindig három egyenlet írható és írandó fel

- Hurokegyenlet a bemeneti (bázis) körre
- Hurokegyenlet a kimeneti (kollektor) körre
- Tranzisztorra vonatkozó egyenlet

Ez függ az eszköz típusától és működési tartományától

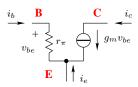
Ebben az esetben: normál aktív tartományban üzemelő, $m{npn}$ tranzisztor

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

II. A tranzisztor adott munkaponthoz tartozó kisjelű modelljének, és a kisjelű modell paramétereinek meghatározása

A $\pi-g_m$ modell paraméterei a munkaponti emitteráram függvényei

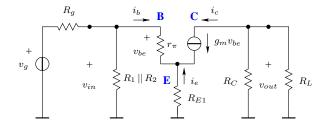
$$r_{\pi} = (eta+1)rac{V_T}{|I_E|} = (eta+1)rac{25}{|I_E^{[mA]}|}~\Omega @~T = 25^{\circ}$$
C

$$g_m = rac{|I_E^{ ext{IMA}}|}{0,025} \, \left[rac{ ext{mA}}{ ext{V}}
ight] \, ext{@} \, T = 25^{\circ} ext{C}$$

Ne feledd: A kisjelű modell független a tranzisztor típusától

III. A kisjelű modell felrajzolása és a jelúti paraméterek meghatározása

- Lineáris AC analízis
- Hidegítő és csatoló kondenzátorok rövidzárként viselkednek az üzemi frekvencián
- Fojtó tekercsek szakadásként viselkednek az üzemi frekvencián

KOLUMBÁN Géza - Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 33. oldal

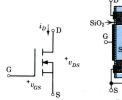
6.3 A MOSFET TRANZISZTOROK

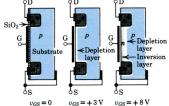
Növekményes (E) módú, n-csatornás MOSFET tranzisztor

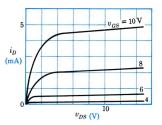
Áramköri szimbólum

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

MOSFET keresztmetszete Töltéshordozók eloszlása alacsony v_{GS} mellett Kimeneti karakterisztika

Vedd észre: A kimeneti karakterisztika függ v_{DS} -től (\sim lineárisan)

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 34. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

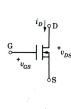
Elektronikai és biológiai áramkörök

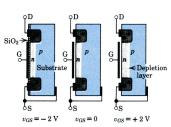
Kiürítéses/növekményes (DE) módú, n-csatornás MOSFET tranzisztor

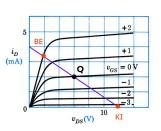
Szimbólum

MOSFFT keresztmetszete

Kimeneti karakterisztika

Üzemmódok: • Q: Telítéses üzemmód, itt használható erősítésre

• BE és KI: Kapcsoló üzemmód

ullet $v_{DS}\sim 0$ V: Rezisztív tartomány (vezérelhető ellenállás)

Vedd észre: A kimeneti karakterisztika függ v_{DS} -től (\sim lineárisan)

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

n-csatornás MOSFET-ek szimbólumai

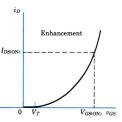
Növekményes (E) MOSFET

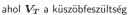

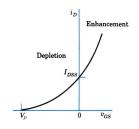
Kiürítéses (DE) MOSFET

n-csatornás MOSFET-ek transzfer karakterisztikái

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

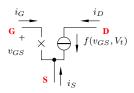
ahol V_n az elzáródási feszültség

6.3(a) A MOSFET TRANZISZTOROK NAGYJELŰ MODELLJE

A MOSFET erősít, ha a telítéses tartományba van előfeszítve, amelynek feltétele

$$v_{DS} \geq v_{GS} - V_t$$

A nagyjelű modell:

Transzfer karakterisztika: $i_D = K(v_{GS} - V_t)^2$ és $i_S = -i_D$

Bemenetre vonatkozó egyenlet: $i_G = 0 \; \forall \; v_{GS}$ -re azaz a MOSFET tranzisztorok vezérléséhez nem kell teljesítmény (se erősítő, se kapcsoló üzemmódban!!!)

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 37. oldal

A nagyjelű modellek gyakorlatban használt egyenletei (n-csatornás MOSFET)

Növekményes (E) MOSFET

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

$$V_t = V_T > 0$$
 $i_D = K \left(v_{GS} - V_T
ight)^2 \,\,$ és $i_S = -i_D$ $i_G = 0$

A telítés feltétele:

$$v_{DS} \geq v_{GS} - V_T$$

Kiürítéses (DE) MOSFET

$$V_t = V_T > 0$$
 $V_t = V_p < 0$ $i_D = K \left(v_{GS} - V_T
ight)^2 ext{ és } i_S = -i_D$ $i_G = 0$ $i_D = I_{DSS} \left(1 - rac{v_{GS}}{V_p}
ight)^2 ext{ és } i_S = -i_D$ $i_G = 0$

A telítés feltétele:

$$v_{DS} \geq v_{GS} - V_p$$

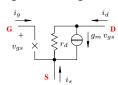
KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 38. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

6.3(b) E és DE MOSFET TRANZISZTOROK KISJELŰ MODELLJE

Vedd észre, a MOSFET egy feszültségvezérelt áramgenerátorral modellezhető

- ahol MOSFET kimeneti csatorna ellenállása: $n \times 1$ k $\Omega \le r_d \le n \times 10$ k Ω
 - ullet meredeksége: $g_m = rac{di_D}{dv_{GS}}\mid_{V_{GS}}$

Növekményes (E) MOSFET

Kiürítéses (DE) MOSFET

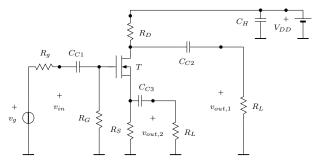
$$g_m^E = 2 K \left(V_{GS} - V_T
ight)$$

$$g_m^E = 2K\left(V_{GS} - V_T
ight) \qquad \qquad g_m^{DE} = -rac{2I_{DSS}}{V_p}\left(1 - rac{V_{GS}}{V_p}
ight)$$

MOSFET jellemzők: $i_G = 0$, de g_m nagyon kicsi \Rightarrow kis erősítés!!!

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

6.3(c) MOSFET KISJELŰ ERŐSÍTŐ ANALÍZISE

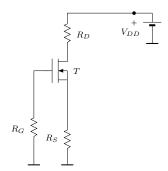

- I. Az *n*-csatornás kiürítéses MOSFET munkapontjának meghatározása Nemlineáris, állandósult állapotú DC analízis
- II. A MOSFET adott munkaponthoz tartozó kisjelű modell paramétereinek meghatározása
- III. A kisjelű modell felrajzolása és a jelúti paraméterek kiszámítása Lineáris AC analízis

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

I. A MOSFET munkapontjának meghatározása

- Nemlineáris, állandósult állapotú DC analízis
- Kondenzátorok szakadással ill. az induktivitások rövidzárral helyettesítendők

Jó hír: A MOSFET munkapontja nem érzékeny a hőmérséklet változására

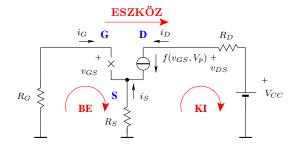
MOSFET-et helyettesíteni kell a nemlineáris nagyjelű modellel

KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

 $aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: \ \, 41. \ \, \text{oldal}$

Az előző ábrát a MOSFET eszközök nagyjelű modellje alapján átrajzolva kapjuk

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Mindig három egyenlet írható és írandó fel

- Hurokegyenlet a bemeneti (gate) körre
- Hurokegyenlet a kimeneti (drain) körre
- MOSFET eszközre vonatkozó egyenlet

Ez függ az eszköz típusától és működési tartományától

Ebben az esetben: Telítéses tartományban üzemelő, n-csatornás kiürítéses MOSFET A négyzetes transzfer karakterisztika miatt két megoldás adódik: (1) $V_p < V_{GS}$, a keresett megoldás és (2) $V_{GS} < V_p$, nem fizikai, hanem csak matematikai megoldás

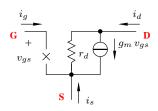
KOLUMBÁN Géza — Információs Technológiai Kar

aramkorok_06nemlin_eszkozok11short.pdf: 42. oldal

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

II. A MOSFET adott munkaponthoz tartozó kisjelű modelljének, és a kisjelű modell paramétereinek meghatározása

Az n-csatornás kiürítéses (DE) MOSFET kisjelű modellje a munkaponti gate-source feszültség függvénye

$$g_m^{DE} = -rac{2I_{DSS}}{V_p} \left(1 - rac{V_{GS}}{V_p}
ight)$$

Az r_d kimeneti csatorna ellenállás a katalógusból keresendő ki

A MOSFET paraméterek függetlenek a hőmérséklettől

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Elektronikai és biológiai áramkörök

III. A kisjelű modell felrajzolása és a jelúti paraméterek meghatározása

- Lineáris AC analízis
- Hidegítő és csatoló kondenzátorok rövidzárként viselkednek az üzemi frekvencián
- Fojtó tekercsek szakadásként viselkednek az üzemi frekvencián

